

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Wekelijkse duiding COVID-19-epidemie door het COVID-19-responsteam (RT)

Centrum Infectieziektebestrijding (CIb)

15 december 2021

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

5.1.2e

13@rivm.nl

Conclusie

Het aantal meldingen van SARS-CoV-2-infecties daalde met 21% in de afgelopen week. Inmiddels lijken we ook over de piek heen wat betreft het aantal in het ziekenhuis opgenomen patiënten met COVID-19. Het meest recente reproductiegetal van 29 november, gebaseerd op het aantal positieve coronatesten was 0,93 (ondergrens 0,91 – bovengrens 0,94). De verspreiding van het virus lijkt af te nemen.

De hoeveelheid virus in het rioolwater is in heel Nederland nog hoog. In week 48 (29 november – 5 december) was er een daling te zien van de hoeveelheid virus in het rioolwater die zich nu lijkt door te zetten na een lichte toename begin week 49.

Tot 14 december 2021 werden bij het RIVM 105 bewezen (op basis van sequencen) omikron besmettingen gemeld. Dit betrof 80 personen met reisgeschiedenis naar zuidelijk Afrika, 3 contacten van reizigers en 15 personen waarvoor geen directe of indirecte link met zuidelijk Afrika vastgesteld kon worden. Bij 7 personen is dit nog in onderzoek. De omikronvariant is in week 47 (21 -28 november) voor het eerst aangetoond in de steekproeven van de kiemsurveillance. Het optreden van besmettingen zonder directe of indirecte link met zuidelijk Afrika en de aanwezigheid van omikron in de aankomende kiemsurveillance dataset duidt op zogenaamde 'community transmissie' in Nederland, naast de directe import door reizigers.

Hoewel er nog veel onduidelijk is over de precieze eigenschappen van de omikronvariant en de betekenis hiervan voor het verloop van de epidemie, begint zich een beeld af te tekenen waarbij omikron een aanzienlijk groeivoordeel heeft ten opzichte van de deltavariant. De eerste studies duiden op een verminderde effectiviteit van opgebouwde immuniteit door vaccinatie of eerder doorgemaakte infectie als component hierin. Of de variant daarnaast ook een verhoogde besmettelijkheid en ziektelast kent is nog niet duidelijk. De huidige verwachting is dat de omikronvariant binnen afzienbare termijn (ongeveer begin januari) dominant zal worden in Nederland. Het OMT beoordeelt de situatie deze week op basis van de meest actueel beschikbare informatie omtrent viruseigenschappen en zal zo nodig aanvullende maatregelen adviseren.

Signalen

a) Epidemiologische situatie en modellering

In de afgelopen week is het aantal nieuwe ziekenhuisopnames licht gedaald in vergelijking met de week ervoor. Stichting NICE registreerde in

de afgelopen week 1.878 nieuwe ziekenhuisopnames van patiënten met COVID-19, 207 opnames minder dan in de week ervoor (-10%). Op de IC-afdelingen werden 332 nieuwe patiënten met COVID-19 opgenomen, 15 minder dan in de voorgaande week (-4%). In de komende week wordt zichtbaar wat het effect is van de maatregelen van 28 november op het aantal ziekenhuis- en IC-opnames. Door de lange ligduur van patiënten met COVID-19 blijft de druk op de ziekenhuizen erg hoog.

Afgelopen week werden 116.477 positieve testuitslagen gemeld. Ten opzichte van een week eerder daalde het aantal meldingen van positieve coronatesten met 21%. Per 100.000 inwoners kregen 655 personen een positieve testuitslag. In alle leeftijdsgroepen is een afname in het aantal gemelde positieve testen zichtbaar. In de veiligheidsregio's Zeeland (825), Limburg-Zuid (787), Midden- en West-Brabant (729), Kennemerland (720) en Zuid-Holland-Zuid (719) werden de meeste positieve testuitslagen gerapporteerd per 100.000 inwoners.

Ruim 453.000 (453.680) mensen lieten zich testen bij de GGD, dat is 27% minder dan de week ervoor. Sinds vrijdag 3 december neemt het aantal mensen, dat een afspraak maakt om zich te laten testen bij de GGD, af. Dat heeft mogelijk te maken met het feit dat mensen met milde klachten een zelftest kunnen gebruiken, als ze niet tot een risicogroep behoren, niet werkzaam zijn in de zorg en niet in aanraking komen met kwetsbare personen, zoals mantelzorgers. Bij een positieve zelftest is het belangrijk deze te laten bevestigen bij de GGD. Dat geeft zekerheid dat de positieve zelftest geen vals alarm is en mensen en hun huisgenoten niet onnodig in quarantaine gaan. Een positieve bevestigingstest door de GGD geeft recht op een herstellbewijs.

Het is mogelijk dat het percentage mensen met een positieve testuitslag de komende periode zal stijgen, omdat meer mensen met een positieve zelftest naar de GGD testlocaties zullen gaan. Het effect van het veranderde beleid lijkt deze week al zichtbaar. Het percentage mensen met een positieve testuitslag bij de GGD testlocaties steeg in de voorbije week van 21,3% naar 23,4%.

Het meest recente reproductiegetal van 29 november, gebaseerd op het aantal positieve coronatesten was 0,93 (ondergrens 0,91 – bovengrens 0,94).

b) Vaccineffectiviteit tegen ernstige COVID-19

De vaccineffectiviteit tegen ziekenhuisopname is in de laatste 8 weken iets lager vergeleken met de periode 11 juli t/m 7 december. Eén van de oorzaken is dat mensen die recent zijn opgenomen gemiddeld langer geleden hun vaccinatieserie hebben afgerond dan de mensen die in de zomer waren opgenomen. Een andere oorzaak is dat de laatste maanden de viruscirculatie is verhoogd. De vaccineffectiviteit tegen IC-opnames blijft zeer hoog voor alle leeftijdsgroepen.

Bij mensen van 70 jaar of ouder is de effectiviteit van de vaccins tegen ziekenhuisopnames lager dan bij mensen onder de 70 jaar. In de afgelopen 8 weken was dat 82% tegen ziekenhuisopname en 93% tegen IC-opname. In de hele periode was dat respectievelijk 85% en 94%. Eventuele effecten van boostervaccinatie zijn nog niet meegenomen in deze rapportage.

De kans om als volledig gevaccineerd persoon met het coronavirus in het ziekenhuis te worden opgenomen was in de afgelopen 8 weken 9 keer

lager dan voor een niet-gevaccineerde. Voor opname op de IC was die kans 20 keer zo klein.

c) Clusters en signalen GGD

Vanwege het hoge aantal meldingen zijn alle GGD'en overgeschakeld op een beperkt en gericht BCO waarbij niet meer alle clusters in beeld worden gebracht. De aan het RIVM gerapporteerde clusters geven hierdoor geen goed beeld meer van het werkelijke aantal clusters en de settings waarin clusters ontstaan.

De GGD geeft ondanks het hoge aantal meldingen prioriteit aan het doen van uitgebreid bron-en contactonderzoek bij personen waarbij de omikronvariant is vastgesteld of wordt vermoed, bijvoorbeeld personen met een reishistorie naar zuidelijk Afrika.

d) Rioolwatersurveillance

In week 48 (29 november – 5 december) is het landelijk weekgemiddelde $8.23E+13$. Dit gemiddelde is gedaald (-29,8%) ten opzichte van de week ervoor. Het landelijk weekgemiddelde van de eerste helft van week 49 (6-8 december) liet daarentegen een lichte stijging zien (5,33% gestegen tot $8.67E+13$ gebaseerd op 302/313 locaties waarbij 1-3 analyses zijn uitgevoerd). In de meest actuele cijfers lijkt de dalende trend echter toch verder door te zetten.

In week 48 is er sprake van een dalende trend in de virusvracht in 23 van de 25 veiligheidsregio's. De regio die de sterkste relatieve daling laat zien, is Limburg-Zuid (-48,3%). Twee veiligheidsregio's blijven ongeveer gelijk, Twente en Zuid-Holland-Zuid. Voor alle VR's geldt dat dit ten opzichte van week 47 is. In week 48 is bij alle metingen op 313 locaties virus aangetoond.

Het percentage positieve testen laat een soortgelijke trend zien als de rioolcijfers: na een korte stagnatie in de tweede helft van oktober zet de stijging verder door in de weken daarna. Eind november lijkt een daling ingezet, terwijl beide indicatoren vanaf begin december weer een stijging laten zien. Gedurende de epidemie was de trend in de rioolcijfers en het percentage positieve testen in hoge mate overeenkomstig.

e) Kiemsurveillance /virusvarianten

In de nationale kiemsurveillance zijn nu in totaal 67.489 monsters in deze aselecte steekproef gesequencet. De afgelopen weken wordt uitsluitend de deltavariant aangetroffen in deze steekproef. Hierin lijkt de aanwezigheid van de deltasubvariant AY.4.2 te stabiliseren rond de 2%. In de weken tot en met week 46 (t/m 21 november) is de omikronvariant nog niet aangetroffen in de kiemsurveillance. De data voor week 47 zijn nog aan verandering onderhevig, omdat nog niet alle monsters verwerkt zijn. In de eerste data set voor week 47, zoals gepubliceerd op de RIVM website, was de variant nog niet aanwezig maar een doorkijk in de data momenteel in onderzoek duidt erop dat de variant in ieder geval drie keer aanwezig is in de complete dataset voor week 47.

In de regio Amsterdam wordt door GGD en Amsterdam UMC met een dagelijkse steekproef van ongeveer 200 corona positieve monsters uit één

GGD teststraat via een omikron-specifieke PCR in combinatie met sequencen de aanwezigheid van de variant gemonitord. In deze monitoring was op basis van PCR op 3 december een aandeel van 0,5% omikronvariant, op 6 december van 1,2%, op 7 december van 2,6%, op 8 december van 2,1%, op 9 december van 3,2% en op 10 december een aandeel van 3,1%. Deze aantallen zijn bevestigd op basis van sequencen tot en met 9 december. Alle omikron positieve casus worden doorgegeven aan de GGD voor bron-en contactonderzoek.

Er waren drie GGD-teststraat laboratoria (Saltro, Gelre ziekenhuis en Synlab) die reeds gebruik maakten van een PCR test waarmee een aanwijzing verkregen kan worden voor de aanwezigheid van de omikronvariant. Een retrospectief overzicht van de resultaten met deze PCR-test is opgevraagd bij deze laboratoria inclusief de nog aanwezige verdachte monsters om een eventuele aanwezigheid van de omikronvariant te bevestigen. Uit dit onderzoek waren twee omikronvariant infecties met monsterafname 19 en 23 november vastgesteld. Op dit moment zijn er geen extra omikronvariant besmettingen uit dit retrospectieve onderzoek bijgekomen. Daarnaast sturen deze drie laboratoria nu iedere week verdachte monsters naar het RIVM voor sequencen. Hierin zijn tot nu toe drie besmettingen bevestigd middels sequencen. Alle omikron positieve casus worden doorgegeven aan de GGD voor bron-en contactonderzoek.

Via het nationale sequentienetwerk SeqNeth wordt wekelijks een uitvraag gedaan bij alle laboratoria in Nederland naar de eventuele implementatie van een PCR-test specifiek voor bepaalde mutaties in de omikronvariant en de aantallen van hiermee geanalyseerde op omikron verdachte monsters. Deze data worden op wekelijkse basis verzameld. Definitieve vaststelling van omikron moet in de huidige epidemiologische context nog plaatsvinden op basis van sequencen. In totaal is data van 9 laboratoria verkregen. Voor de 3 laboratoria die routinematig reeds een dergelijke PCR test gebruikten, wordt met deze uitvraag de data van alle door hen verwerkte testen verkregen. Van de overige 6 laboratoria een door hen geteste steekproef. De data vertegenwoordigen niet een aselechte steekproef persé omdat er ook gegevens uit de prio-teststraten en bemonstering van clusters in voor kunnen komen. De prio-teststraten worden momenteel ook ingezet voor het testen van terugkerende reizigers uit omikron hoog risicolanden. In deze data set lijkt er een lichte stijging in het aandeel van omikronverdachte monsters te zijn in week 48 versus week 47.

Reizigers uit hoog risicogebieden worden op Schiphol verzocht zich te laten testen. Uit de vliegtuigen in de periode 27/11-9/12 hebben 1140 personen zich direct bij aankomst laten testen. Hiervan is bij 133 personen een coronavirusbesmetting vastgesteld. In nader onderzoek bij het RIVM zijn er op basis van PCR 62 omikron-verdachte en 9 delta-verdachte monsters geïdentificeerd. Voor 62 monsters was nadere PCR-typing niet mogelijk vanwege te lage hoeveelheid virusmateriaal. Tot nu toe is bij 40 personen definitief een omikronbesmetting vastgesteld op basis van sequencen. Bij 7 personen is definitief een infectie met de deltavariant vastgesteld. Voor een deel van de monsters is de sequentie analyse nog gaande. Daarnaast worden reizigers uit zuidelijk Afrika die sinds 22 november zijn teruggekeerd opgeroepen om zich te laten testen via de GGD. Analyse hiervan vindt continue plaats in Nederlandse laboratoria.

Samengevat zijn er tot 14 december 2021 bij het RIVM 105 definitief (op basis van sequencen) bewezen omikronbesmettingen gemeld. Dit betreffen 80 personen met reisgeschiedenis naar zuidelijk Afrika, 3 contacten van personen geïnfecteerd met omikron en 15 personen waarvoor geen directe of indirecte link met een bron vastgesteld kon worden. Bij 7 personen is dit nog in onderzoek. Dit aantal is zonder de 18 personen met omikron besmetting op de vluchten uit Zuid-Afrika van 26 november j.l. Het optreden van besmettingen zonder dat een besmettingsbron vastgesteld kan worden en de aanwezigheid van omikron in de aankomende kiemsurveillance dataset duidt op zogenaamde community transmissie in Nederland, naast de directe import door reizigers.

De ontwikkelingen met betrekking tot SARS-CoV-2-varianten, en omikron in het bijzonder, worden op de voet gevolgd via internationale netwerken waarin de twee SARS-CoV-2-referentielaboratoria bij RIVM en Erasmus MC, en de RIVM modelleringsgroep deelnemen. Alhoewel er nog veel onduidelijk is over de precieze eigenschappen van de omikronvariant en de betekenis hiervan voor het verloop van de epidemie, begint zich een beeld af te tekenen waarbij omikron een aanzienlijk groeivoordeel ten opzichte van de deltavariant heeft. De eerste studies duiden op een verminderde effectiviteit van opgebouwde immuniteit door vaccinatie of eerder doorgemaakte infectie als component hierin. Of de variant daarnaast ook een verhoogde besmettelijkheid en ziektelast kent is nog niet duidelijk. De huidige verwachting is dat de omikronvariant binnen afzienbare termijn (ongeveer begin januari) dominant zal worden in Nederland.